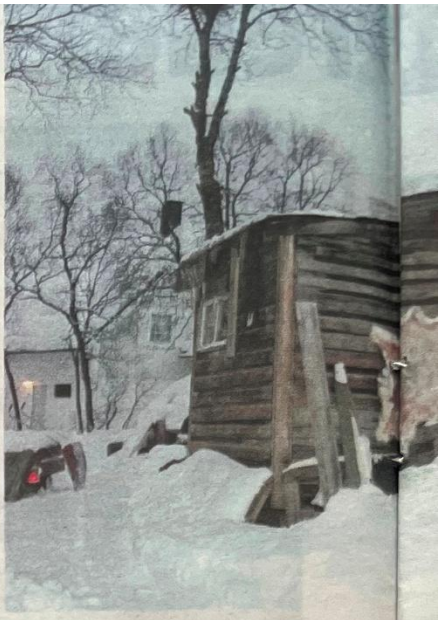

Flere ønsker nå å frede eiendommen etter avdøde reineier Per Kitti (1948-2026). FOTO: ELIN M. WERSLAND

– Kitti-huset bø

Det har kommet inn forlag om å frede eiendommen i Soppsvingen 33. Sametinget tar saken på høyeste alvor.

Saken gjelder en skriv som Ságat har fått tilsendt: *Kystsamene – åpent brev til Sametinget og Riksantikvaren vedrørende vern av boligen til avdøde Per Kitti i Soppsvingen 33, Kvaløysletta i Tromsø kommune – som et samisk kulturminne etter paragraf 15 i lov om kulturminner.*

Det åpne brevet er undertegnet av Kystsamenes leder, Kurt Stormo.

Bør forhindres

Gjennom brevet rettes en henstilling til Sametinget om å gjøre en konkret vurdering i samråd med Tromsø kommune og Riksantikvaren om fredning av boligbygget i Soppsvingen 33 som et samisk kulturminne etter paragraf 15 i lov om kulturminner.

Ságat har i det følgende tatt utdrag fra de åpne brevet. Vi har i tillegg gjort et intervju med Kurt Stormo, samt med seksjonssjef Elin Rose Myrvoll ved Sametinget og med Malin Påve Solberg, som er oldebarnet til Margrethe Kitti.

Stormo forteller at det samiske bolighuset i dag ligger innenfor et regulert boligfelt og derfor kan bli erstattet med et moderne boligbygg nå som Per har gått bort.

– Dette må forhindres, sier Stormo i et eget intervju med Ságat.

Til Ságat sier Stormo videre at han mener at Sametinget nå må på banen.

Har undersøkt huset

– Brevet som jeg har skrevet, er bygd på en bachelor som jeg har i arkeologi, der jeg undersøkte historien og inventaret i Kitti-huset. Jeg betrakter hus og inventar som samtidsarkeologi som bør tas vare på, sier Stormo i intervjuet med Ságat.

– Jeg samarbeider med familien til Per Kitti om denne saken, sier Stormo, som var en nær og god venn av reindriftsutøveren Per Kitti.

Åndelig betydning

I brevet skriver Stormo blant annet at Pers samiske bolighus er unikt i Tromsø kommune. Han skriver følgende om det:

Og det må derfor vernes for fremtiden. Kittis bosted i Soppsvingen 33 er og blir en historisk samisk boplass. Både i fysisk og åndelig betydning.

Familiens kråker er observerte på plassen den dagen Per Kitti ble gravlagt. De er også en del av hans kulturelle arv. I hans slekt ble begrepet «arvekråker» benyttet.

Ut fra overstående mener Kystsamene at boplassen til Per Kitti kan være med på å synliggjøre historisk den samiske kulturen i Tromsø kommune.

Begrunner ønsket

Om paragraf 15 i kulturminneloven skriver Stormo at denne paragrafen omhandler fredning av bygninger, anlegg m.v. fra nyere tid. Han skriver:

Kystsamene oppfatter denne paragrafen slik at det er Sametinget som initierer saksbehandlingen etter denne lovteksten for samiske byggverk, og at det er Riksantikvaren som er endelig vedtaksmyndighet. Det er allment kjent at samiske kulturminner fra år 1917 eller eldre er etter loven automatisk fredet.

Stormo begrunner ønske om å verne boligen med ved å vise til den årelange tilstedeværelsen av samer i området.

Han skriver:

– På 1800-tallet var det flere svenske nomadefamilier fra Karesuando-området som hadde sommerboplasser med sine rein i området rundt Tromsø. På Kvaløya, og øyene omkring. De kom om våren nordvestover via Malangshalvøya, og over til Kvaløya og Ringvassøya via Ryøya.

– De hadde sine lavvoer og faste sommergammer i områdene Håkøybotn, Finnvik, Straumsdalen, Kattfjorden og Lyford. På disse steder hadde de også melkegjerder for innsamling av rein da det for samene var vanlig å melke rein til husholdning sommerstid.

– I slutten av august vendte disse familiene med reinen tilbake til vinterbeiteområdene på svensk side. Ifølge de norske myndighetene var det sommeren 1900 til sammen 17 svenske nomadefamilier (husholdninger) med ca. 2.000 rein i Tromsø-området.

Margrethe Kitti sin bolig

Stormo skriver i brevet at ved Slettelva har familien Kitti hatt sommerboplass i flere generasjoner inntil de etablerte seg her med en helårsgamme på 1920-tallet.

Denne gammen ble i 1958 erstattet med dagens helårsbolig av enken Margrethe Kitti (Per Kittis bestemor) og hennes familie. Utover 1800-tallet veksler Kitti-familien med opphold på Vannøya og Reinøy før de på 1920-tallet befinner seg på Rebbenesøya, hvor Per Kittis besteforeldre Margrethe og Peder Kitti hadde gjeterplasser ved Toftefjordvatnet og i Rebbenesbotn.

Da Pers bestefar Peder døde i 1946, flyttet bestemoren Margrethe til Kvaløya med familiens reinflokk og ble fastboende der til sin død i 1974. Etter Margretes bortgang overtok barnebarnet Per Kitti og hans tante familiens reinflokk på Kvaløya i form av helårsdrift.

Tromsø ekspanderer

Stormo skriver også om den nye tiden, at Tromsø ekspanderer:

I 1964 ble Tromsø slått sammen med Tromsøysund kommune og

Malin Påve Solberg forteller at Margrethe Kitti, som var hennes oldemor, alltid har vært en sterk rollemodell. FOTO: ELIN M. WERSLAND

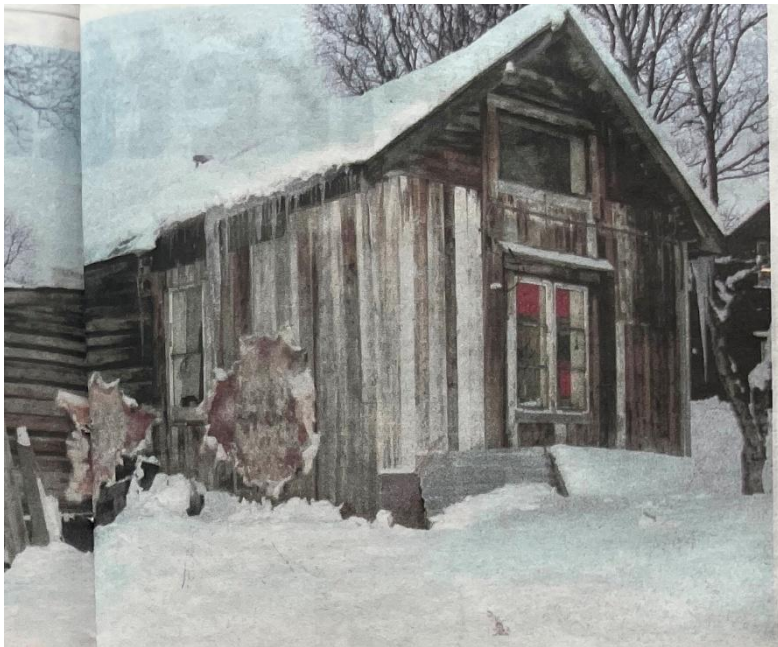

Dette er et bilde som Ságat tok for flere år siden av reineier Per Kitti sin bolig.
FOTO: ELIN M. WERSLAND

Reineier Per Kitti holdt på med reindrift på Kvaløya i Tromsø .
FOTO: ELIN M. WERSLAND

ør fredes

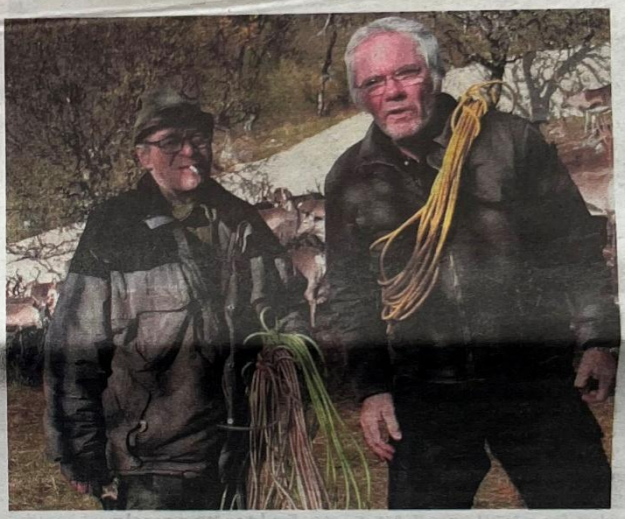

Reineier Per Kitti (til venstre) sammen med sin gode venn Kurt Stormo.
FOTO: PRIVAT

deler av Hillesøy og Ullsfjord kommuner. Og etter åpningen av Sandnessundbrua i 1974 oppsto det en befolkningsøkning på Kvaløya, lokalisert til Kvaløysletta og Slettelva.

Tidligere kunne Kitti-familien ha reinen samlet rundt sin samiske boplass ved Slettelva, mens de nå etter hvert etter ble omgitt av et urbant strøk.

Smertelig

I brevet fremkommer det følgende:

Funn av gjenstander i dødsbo kan noen ganger oppleves som smertelige. Nå kan det virke som om gjenstandene/verktøyene etter Per Kitti også har dødd, eller at de står der og venter på at de skal utføre sine dagligе gjøremål.

Gjennom Per Kittis fortellinger kan hans verktøy og inventargjenstander bli gjort levende, både som symboler på fremmedgjøring og for den diskriminering Per ble utsatt for gjennom sitt daglige gjøremål med sine reinsdyr gjennom en lang periode ute på Kvaløya.

I stormen av turister

– Så ble Per Kitti i stormen av turister fremstilt som både eksotisk, romantisk og nostalgisk gjennom filming og fotografering. Fotografier dokumenterer bare spor på overflaten uten å avdekke hva som fins under overflaten. Det var få som visste at Per jobbet så å si døgnet rundt med sine dyr.

– Per hadde et personlig forhold til alle sine dyr. På grunn av de dårlige beiteforholdene på Kvaløya måtte Per mate sine rein gjennom store deler av vinteren, og da ble forholdet til dyrene tettere, skriver Stormo.

Han forteller at Per Kitti sin bolig består av inngangspartiet, ett soverom og ett kombinert kjøkken- og oppholdsrom.

– Dagens materiale er fra 1958 og kommer fra tyske krigsbrakker som sto langs Stakkevollveien i Tromsø by. Pers bestemor, Margrethe Kitti, fikk brakt materialet til Slettelva på Kvaløya.

Oversett

Stormo forteller i brevet av noen vil mene at Pers bolig består av forfall og forråtnelse innenfor det regulerte boligfeltet ved Slettelva:

Men allikevel representerer dette huset en særegen fortid og fremhever noe som ellers vil bli glemt og oversett i vår moderne verden. Det betyr at vi må kunne akseptere at forfall er noe vi kan leve med.

– Forfallet blir derfor en del av den materielle fortiden i samtiden. Det er jo nettopp det den samiske kulturen har opplevd gjennom en lang periode med fornorskning.

I intervjuet med Ságat sier Stormo til slutt:

– Dette er det en av de siste bygningene vi har etter denne tids reindriftssamisk virke i Tromsø og som representerer den grenseoverskridende reindrifta, sier Stormo.

Sametinget svarer

Vi har redegjort for saken, intervju samt brev, undertegnet Kystsamenes leder Kurt Stormo, overfor Elin Rose Myrvoll, som er seksjonssjef for kulturminne/bygninger i Sametingets kulturminnevern.

Myrvoll sier til Ságat at hun ikke har blitt gjort kjent med Stormo sitt brev før nå, men at de tidligere har fått en henvendelse fra Malin Påve Solberg, som er etterkommer av Margrethe Kitti, og som ønsker å fremme forslag om fredning av eiendom satt opp av avdøde Margrethe Kitti.

Om dette forlaget om fredning av eiendom satt opp av avdøde Margrethe Kitti sier Myrvoll at bygningene som det refereres til, inngår i en lang historie som kan sees i sammenheng helt tilbake til den grenseoverskridende reindrifta.

– Det er klart at dette kan være kulturminner og at de kan ha kulturminneverdi, sier Myrvoll.

– Veldig forståelig

– Vi har fått en henvendelse om at det vurderes fredning. Det er veldig forståelig at man ønsker en slik vurdering tatt i betraktning den betydning som disse kulturmiljøene har spilt, og den konteksten de står i sammenheng med i forhold til den grenseoverskridende reindrifta, sier hun.

Myrvoll referer også til arkeologiske spor etter reindrifta på Finnheia.

– Vi har både gammetufter og kulturminner i tillegg. Alt dette utgjør en kontekst. Henvendelsen fra Påve Solberg er lagt til saksbehandling hos oss.

– Fredningssaker tar lang tid. Det er mange vurderinger som skal gjøres, Det skal også beskrives, og man skal ha dialoger underveis. Vi vurderer henvendelse med et stort alvor og tar den absolutt seriøst.

Myrvoll forteller at Sametinget de siste årene har vært opptatt av det store arbeidet de har gjort med å registrere automatiske fredede bygninger,

– Der har vårt viktigste arbeid ligget. Vi jobber mye med å følge opp dette. De fleste er nå registrert, og da begynner vi å velge ut kandidater for vedtaksfredning, de som faller utenfor 1917-grensa, det er noe som står på vårt program, sier Myrvoll.

Tar saken på høyeste alvor

Myrvoll forteller at de tar saken på høyeste alvor og at de ser de historiske linjene og den konteksten som disse bygningen inngår i.

– Det er en viktig del av den grenseoverrskridene reindrifta og det en betydelig del av Tromsø kommunes historie, sier Myrvoll til Ságat.

Ságat har tatt kontakt med Malin Påve Solberg, oldebarnet til Margrethe Kitti.

– Jeg har sendt et forslag til blant annet Sametinget, der vi foreslår å frede eiendommen i Soppsvingen 33. Vi stiller oss bak det Kurt Stormo skriver i det åpne brevet, sier Påve Solberg til Ságat.

ELIN M. WERSLAND
elin@sagat.no